

Karel Hynek Mácha – iDNES.cz 19. 11. 2010 (napsal Max Brett)

Učebnice nám ho vykreslují jako bolestínskou duši, která žije pro krásu poezie a skutečné touhy lidí z masa jsou pro ni příliš přízemní. Jenže Karel Hynek Mácha byl člověk jako my. Jen si to těžko připouštíme, když kolem něj vlaje aureola největšího českého básníka. Svědčí o tom i rozpaky, s nimiž čteme dlouho utajovaný Máchův intimní deník. (...)

Proč je o Máchův tajný deník už skoro dvě staletí takový zájem, je skoro větší záhada než to, proč se mladý muž, jenž toho do své smrti nestihl moc napsat, stal „knížetem českých básníků“. Ale vysvětlení samozřejmě existují.

Nejdřív to první, deník

Šeřík? Ne, „mordyjánská prdel“

Čítanky nám předkládají básníky vykostěné a sterilizované. Taky o Máchovi si studentici myslí, že jeho největší rozkoší bylo přičichnout k rozkvetlé louce.

Mácha k takovému výkladu přímo svádí. Romantik a rozervanec, který stoupá na „hrady spatřené“ a v noci pláče na hřbitovech.

Škoda, že nám učitelé líčí Máchu (a další) jen jako muže tvorby, zasněného mladíka, který vypadal podobně naivně jako jeho socha na Petříně a který nejradši ze všeho, jak ukazuje právě odhalená socha v Litoměřicích, držel v ruce šeřík.

Vadilo by tolik, kdybychom se popravdě dozvěděli, že Mácha svíral v ruce mnohem raději - řečeno jeho slovy - „mordyjánskou prdel“ své drobné milenky Lori?

A rozhodně by nám byl sympatičtější, bližší a hlavně srozumitelnější, kdybychom věděli, že to byl bouřlivák, který, když na to přišlo, zmlátil v Litoměřicích opilého kata, lezl přes plot za holkami a taky uměl zakalit. Zasllechli jsme a zase zapomněli, že se vydal pěšky do Itálie, ale nezapomněli bychom to, kdyby nám k tomu řekli, že ve dvou vypili s přítelem během dvou týdnů pochodu úctyhodných 41 litrů vína a někdy, jako v Lublani, je tak trápila kocovina, až mysleli, že nedojdou.

A vůbec, když čtete zápisky z jeho cesty, zjistíte, že jídlo a víno budilo v mladém Máchovi větší nadšení než památky a výhledy. My jsme však vycvičení automaticky předpokládat, že se mu rosily oči dojetím při pohledech na krajinu.

Od národního barda, nejuctívanějšího básníka se totiž nic jiného nečeká.

Kníže básníků nemohl mít sex

Proto byl jeho tajný deník dlouho pokládán za jeden z nejskandálnějších textů české literatury. Příčina nebyla v obsahu, ale ve hvězdném postavení, které Mácha zaujal na českém básnickém nebi. (...) Musel být cudný a nevinný. Jediné, co mu dovolili, bylo snění.

Šifrované věty v deníku rozluštil Jakub Arbes roku 1886, ale považoval je za tak obrazoborecké, že je neprozradil. Pak se desítky let vedly spory, jestli to veřejnost a památka Máchy unese. Poprvé vyšly intimní deníky až v roce 1976, navíc v cizině a v samizdatu. Oficiálně vyšly až v roce 1993!

Je zvláštní, že (...)věty z jeho deníku jsou senzací pořád. Přitom jsou velmi krotké. V době sexu na internetu i v televizi mohou jeho pojmenování sexuálních aktivit zaujmout nanejvýš jen svou dojemnou starosvětskostí. Pozdější kolegové, třeba Vrchlický a Halas, to odbrzdili mnohem víc. (...) Ale nás pořád snad nejvíc zajímá sex v podání Máchy. Kontrastu mezi jeho ikonicky romantickou nevinností a vilnou skutečností zřejmě odolat.

Koneckonců, tohle utajování najdeme i ve výkladu Máje. Jak si vyložíte slova „o lásce šeptal tichý mech“ či „jezero hladké v křoví stinných zvučelo temně tajný bol“? Říká se, že je to popis jarní přírody. Pche, neurázejte Máchu! Tohle je popis místa, kam směřují touhy mužů, když, jak ženy říkají, myslí na to jediné.

Macho a predátor, žárlivec a kobra

Zmíněný kontrast mezi romantickým autorem a Karlem Hynkem z masa a kostí je ohromující. Třeba to, jak věcně se velký básník o sexu vyjadřuje. Není to láska nebo cit, jen praktická záležitost.

Mácha je najednou jiný člověk. Dneska bychom řekli macho, sexuální predátor. Je to mladý muž, který při spatření Lori neprohlásil něco v tom smyslu, že je krásná jako květ ve svitu Lúny. Místo toho řekl: „Oč se vsadíte, že bude mou?“ Mácha z deníků je taky žárlivec a despota. Nevážil si Lori, týral ji a vydíral.

Lori byla domácí puťka, slepička. Podle režiséra Vláčila, který o něm natočil film, byla myší, on byl kobrou. A myš byla kobrou fascinovaná. Mácha Lori nemohl milovat, protože nebyla jako Jarmila, Mária a další ženy, o nichž romanticky psal. (...)

A co nás na tom vlastně překvapuje. Romantická legenda byla jiná než skutečnost. Současníci říkají, že Mácha byl milý i divoký, přátelský i nesnesitelný, arogantní, vřelý i panovačný a ješitný. Jeho přítel Karel Sabina o něm řekl, že byl "velepodivný", další přítel, Karel Jaromír Erben, dokonce prohlásil, že byl skoro nepřičetný.

Ani to nezapadá do obrazu romantického snílka.

Proč před námi vlastně ukrývají skutečného Karla Hynka? Když se nám takový navíc líbí víc?

Hrob na cizáckém území

Tajenka se skrývá v odpovědi na otázku, proč se stal „knížetem českých básníků“. Stačilo málo a dneska se o něm vůbec nevědělo. Jeho Máj by nebyl nejvydávanější českou knihou, protože by neexistoval. Mácha ho totiž vydal vlastním nákladem 100 kusů a kritici ho strhali. Ne že by to nebyla hezká poezie, ale Češi prý potřebují něco jiného.

Jenže pak sehrálo roli několik náhod.

V první řadě romantická smrt a pohřeb přesně v den, kdy měla být svatba. A potom osud, který rozhodl, že se smrt i pohřeb odehrají v Litoměřicích, kde převládal německý živel. Když po pár desítkách let generace kolem Jana Nerudy Máchu docenila, uvědomila si, že leží v „německé“ půdě.

Pouť k jeho hrobu na cizáckém území se stala povinností. Zrodil se mýtus. Na rozdíl od jiných měl však pevný grunt, Máj byl krásný a je takový dodnes.

Je paradoxní, že nás však pořád vzrušuje deník. Z Máje jsme udělali školní četbu a z deníku skrývané tajemství.

Pro milovníky úvah „co by bylo kdyby“, tady máme krásnou křížovátku: Kdyby Mácha v roce 1836 nezemřel, byl by on i Máj zapomenut, anebo by z něj byl nejmýšlnější, nejkrevnatější a nejeroičtější český básník všech dob?

Máchova šifra

Intimní pasáže si Mácha zapisoval do deníku zvláštní šifrou, kterou rozluštil v říjnu 1884 Jakub Arbes. Šifra byla soubor zvláštních písmen a znaků, jež nahrazovaly skutečné litery. Aby učinil své texty nerozluštitelné, Mácha vždy každou druhou řádku psal naopak, tedy zprava doleva.

Arbes šifru rozbil tehdy, když si uvědomil, že jeden znak stojí často osaměle. Mohla by to být samohláska „a“ nebo „i“. Pak si všiml, že týž znak je často na konci slov, což napovědělo, že je to „i“, protože infinitivy tehdy končily slabikou „ti“ (dělati apod.). Jenže něco nehrálo: spousta slov najednou rovněž začínala písmenem „i“, což bylo divné, protože takových v češtině moc není. Tím Arbes odhalil, že Mácha zapisoval každou druhou řádku opačným směrem. První větou, kterou rozluštil, byl tento záznam: Koupil jsem dole pro Lori Nähpolster (jehelníček, pozn. iDNES.cz) za půl zla(tky).

Karel Hynek a Lori (a Ludvíček)

Karel Hynek Mácha se narodil 16. listopadu 1810 v Praze. Původně se jmenoval Ignác, ale jméno si počestil na Hynek a dodal si k tomu Karel. Vystudoval filozofii a práva. Zemřel 6. listopadu 1836 zřejmě na cholera, nikoliv na zápal plic, jak se dlouho soudilo. Pohřben byl o dva dny později - přesně v den, kdy se měla konat v Praze jeho svatba s Eleonorou (Lori) Šomkovou.

Lori (oslovovala Máchu "lieber Ignaz") se narodila v Praze roku 1817. Po Máchově smrti žila do svých dvaatřiceti sama, pak si vzala policejního úředníka Františka Sieha. Nežila s ním šťastně, protože rozhazoval peníze a domácnost často navštěvovali exekutoři. Z trestu byl přeložen do Lvova, kde v 80. letech zemřel. Lori pak dožila v Praze u své sestry. Zemřela roku 1891. Na náhrobek si nechala napsat slova Máchova Lori.

Syn Lori a Karla Hynka Ludvíček se narodil v říjnu 1836 a zemřel v srpnu následujícího roku.

BRETT, Max. K. H. Mácha: macho, žárlivec a sexuální predátor, který rád pical. *IDNES.cz* [online]. [cit. 2012-01-11]. Dostupné z: http://xman.idnes.cz/k-h-macha-macho-zarlivec-a-sexualni-predator-ktery-rad-pical-pob-/xman-styl.aspx?c=A101118_161437_xman-

- 1) Kde článek vyšel? Je to odborná studie?
- 2) Co zaručuje serióznost a pravdivost článku?
- 3) Jak Máchu znázorňují sochy v Litoměřicích a v Praze na Petříně?
- 4) Do které Evropské země putoval pěšky?
- 5) Byl to romantik, jak ho znázorňují sochy a dílo?
- 6) Ukázky z kterého díla nejsou v čítankách? Proč?
- 7) Kdo a kdy je rozluštil? Zveřejnil je?
- 8) Kdy vyšly?
- 9) Jsou skandální i na dnešní dobu?
- 10) Jak se jmenovala jeho milenka?
- 11) Jak se k ní choval?
- 12) Jak ho hodnotí současníci a přátelé?
- 13) Souhlasíte s názorem, že skutečný Mácha se svou složitou osobností, se sklonem k agresivitě, nevyrovnaností a hrubosti se nám líbí víc?
- 14) Jakým způsobem vydal svou nejznámější práci (Máj) a v kolika kusech?
- 15) Byla kritikou přijata?
- 16) Kdo ji znovuobjevil?
- 17) Co vedle výjimečného díla vedlo k tomu, že se Mácha stal obdivovaným národním básníkem?
- 18) Kolik bylo Máchovi v době smrti?
- 19) Zažil svého syna?
- 20) Jak dlouho syn žil?
- 21) O kolik let byla Lori mladší? Jak dlouho žila?
- 22) Co má na náhrobku?

Řešení:

- 1) Elektronické periodikum, není to odborný článek, má bulvární prvky – je plné výrazů, které mají přitáhnout pozornost
- 2) Jen to, že je to zpravodajský server a ne bulvární tisk – informace je třeba ověřovat (zde jsou pravdivé – ale všimněte si roku u otázky 7)
- 3) Jako zasněného naivního mladíka s šerákem v ruce
- 4) Do Itálie
- 5) Romantická díla psal, ale jinak byl bouřlivák a opilec
- 6) Deníky; byly osobní, intimní
- 7) Jakub Arbes r. 1886 (v závěru textu uveden rok 1884); ne, byly příliš skandální
- 8) až v roce 1976, navíc v cizině a v samizdatu, oficiálně až v roce 1993
- 9) Ne
- 10) Lori (Eleonora Šomková)
- 11) Ponižoval ji, týral, vydíral ji, žárlil na ni
- 12) Že byl milý i divoký, přátelský i nesnesitelný, arogantní, vřelý i panovačný a ješitný. Jeho přítel Karel Sabina o něm řekl, že byl "velepodivný", další přítel, Karel Jaromír Erben, dokonce prohlásil, že byl skoro nepřítel.
- 13) !!!nenechat si vnutit názor, utvořit si svůj!!!
- 14) Vlastním nákladem v počtu 100 kusů
- 15) Kritika ji nepřijala, vůbec nebyl vlastenecký, jak požadovala doba
- 16) Májovci – skupina kolem Nerudy
- 17) Jeho brzká smrt, pohřeb v den svatby, poutě k jeho hrobu, přenos jeho ostatků na Vyšehrad, doba potřebovala básníka, kterého by vyzdvihla na piedestal (viz Jan Nepomucký v době baroka)
- 18) bez 10 dnů 26
- 19) Ano, ale jen několik dnů / týdnů (maximálně jeden měsíc)
- 20) Necelý rok
- 21) O sedm let, 1817 – 1891 (74 let)
- 22) Máchova Lori.